

Sihtasutus Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid

Arengukava aastateks 2025–2030

MISSIOON

Sihtasutus Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid (edaspidi SA) eesmärgiks on Juuru, Rapla ja Hageri kihelkonna ajaloo, arhitektuuri-, kultuuri- ja looduspärandi uurimine, kogumine, säilitamine ja tutvustamine ning seeläbi Rapla maakonna ja Eesti ajaloo vahendamine, keskendudes eelkõige kohalikele eripäradele. SA teiseks põhikirjaliseks eesmärgiks on piirkonna konkurentsivõime tugevdamine.

Alates SA peamise struktuuriüksuse Mahtra Talurahvamuuseumi avamisest 1970. aastal on muuseumi eripäraks olnud keskendumine Eesti talurahva vastuhakkude ajaloos ühele kuulsamale sündmusele – Mahtra sõjale 1858. aastal. Tänapäevani on muuseum unikaalne selles mõttes, et on ainus muuseum Eestis, mis on oma ekspositsioonis ja vähemal määral ka uurimistegevuses keskendunud ühe talurahva vastuhaku („sõja“) ajaloole. Selle kogu Eesti ajaloo olulise sündmuse ning Mahtra sõja ajaloolis-kultuurilise tausta vahendamine huvilistele jääb ka edaspidi SA üheks ülesandeks. Huvilistele korraldatakse ekskursioone Mahtra sõjaväljale, tutvustatakse sealseid mälestusmärke ja 2023. aastal avatud infostendi Mahtra sõja kohta.

Samas on SA püsiekspositsiooni ja kogude põhisuunitlus 19. sajandi talurahvakultuuri tutvustamine. SA mitmekesiste kogude abil antakse Mahtra Talurahvamuuseumi püsinäitusel ja Atla-Eeru rehielamu autentses keskkonnas ülevaade Eesti talurahva ja baltisaksa kultuurist 19. sajandil.

SA üks väärtuslikum osa ja samas ka eksponaat on ainus omal kohal säilinud talupojakõrts Eestis – Atla-Eeru kõrts 1811. aastal ehitatud rehielamu, mille tutvustamine muuseumiprogrammide ja näituste abil on samuti SA oluliseks missiooniks. Sellel kõrtsil oli oluline roll ka Mahtra sõja sündmustes.

SA-le kuuluvad ka ruumid Juuru ajaloolises vallamajas (ehitatud 1892 spetsiaalselt vallamajaks), kuhu on rajatud kaasaegsed hoidlad ja püsiekspositsioon. Juuru vallamajas on huvilistel võimalik tutvuda külastajatele avatud hoidlatega ja vaadata näitusi „Vallaametniku tuba“ ning „Mahtra sõda ja Mahtra muuseum“.

SA missiooniks on ka Mahtra Talurahvamuuseumi kui endise maakonnamuuseumi põhiülesande – Raplamaa ajaloo-, kultuuri- ning kodulooalaste kultuuriväärtuste kogumine, uurimine, säilitamine ja vahendamine – jätkuv täitmise säilitamise ning vahendamise osas ja kogumistöös vastavalt SA kogumispõhimõtetele.

VISIOON

Aastal 2030 on SA peamine struktuuriüksus Mahtra Talurahvamuuseum koos Atla-Eeru kõrtsi ja Juuru vallamaja avatud hoidlate ning näitustega atraktiivne turismiobjekt ja teabekeskus, mis jagab olulisi teadmisi 19.–20. sajandi elust Eestis. Atraktiivse tegevuse, korrastatud ja hästihoitud kogude, heatasemelise teeninduse ning mitmekesiste muuseumiprogrammidega tekitab SA soovi muuseumit külastada ja uuesti tagasi tulla.

Aastaks 2030 on:

- * SA varad nõuetekohaselt säilitatud ja uued hoidlapinnad kasutusele võetud;
- * Eesti muuseumide infosüsteemi (MuIS) kantud SA kogud suures osas avalikkusele digitaalselt vaadeldavaks ja kättesaadavaks tehtud;
- * SA struktuuriüksused Mahtra Talurahvamuseum, Atla-Eeru kõrts ja Juuru vallamaja avatud hoidlad ning näitused Rapla maakonna ühe peamise reisisihina tuntud ja hinnatud;
- * Mahtra sõjaväli koos oma mälestusmärkide ja infostendiga huvilistele põhjalikumaks tutvumiseks kättesaadav SA töötajate giiditeenuse abil.
- * SA tegemas koostööd Juuru mõisasüdame omanikuga korraldades mõisahoones ajutisi näitusi ja ekskursioone ning tutvustades Juuru mõisa ja laiemalt Juuru kihelkonna ajalugu.
- * SA turismi- ja haridustooted innovatiivsed ja paindlikud, samas ka traditsioonidele tuginevad;
- * Mahtra Talurahvamuseum külastajaile ja uurijaile aastaringsest avatud, Atla-Eeru kõrts ning Juuru vallamaja kokkuleppel aastaringsest külastatav;
- * Mahtra Talurahvamuseum kui külastuskeskus ka info- ja müügipunktina paremini välja arendatud nii muuseumi peahoones kui Juuru vallamajas;
- * SA maakondlik, riigisisene ja rahvusvaheline koostöö latusalt toimiv;
- * SA asutaja Juuru valla 2017. aasta haldusreformi järgne õigusjärglane Rapla vald ning teine SA asutaja Kohila vald võtnud enda kanda osa muuseumi põhitegevuse kulusid Eesti Vabariigi poolse baasrahastuse kõrval.

VÄÄRTUSED

- * **Unikaalsus** – SA kogud on unikaalsed ja sisaldavad haruldasi eksponaate, mida koheldakse suure vastutustundega. Muuseumikogu säilimine on tagatiseks Raplamaa ajaloo säilimisele kohalike inimeste ja kõigi Eesti elanike meeltes. SA kasutuses on arhitektuuri- ja ajalooväärne Juuru vallamaja ning ainus omal kohal säilinud talupojakõrts Eestis – Atla-Eeru kõrts-rehielamu. Autentse rehielamu korstnata reheahi on tänini köetav ja kõrts on kasutuses nii näitusepinna kui programmide läbiviimise paigana. Rehielamu kui eesti talurahvale iseloomulik mitmefunktsionaalne hoone on unikaalne terves maailmas ja pakub huvi välismaa turistidele ja uurijatele. Ainsana Eestis tutvustab SA ühte talurahva sõda/vastuhakku – Mahtra sõda, mis on Eesti ajaloo üks tähelepanuväärsemaid vastuhakke rõhujatele ja on pälvinud suure tähelepanu Eduard Vilde romaani abil. Vastuhakule on pühendatud osa püsiekspositsioonist ning ekskursioonidel tutvustatakse Mahtra sõja tandrit. Kaks originaalset püsinäitust tutvustavad Juuru vallamajas Eesti valdade ja vallamajade ning Juuru valla ajalugu (näitus „Vallaametniku tuba“) ja Mahtra sõja ning muuseumi ajalugu ja mõju Eesti ühiskonnas ja kultuuriloos laiemalt (näitus „Mahtra sõda ja Mahtra muuseum“).
- * **Professionaalsus ja usaldusväärus** – SA muuseumina on professionaalne kultuuri- ja mäluasutus. Muuseumist väljuv info on kontrollitud ja tõene. Muuseumi spetsialistide kompetentsist sõltub SA usaldusväärus, maine ja positsioon ühiskonnas.
- * **Elamuslikkus** – SA näitused ja programmid on sümbioos mineviku talurahva- ja tänapäeva tehnikaühiskonnast, interaktiivsuse ja traditsioonide põimumine on paeluv. Külastaja saab Eeru kõrtsis olla 19. sajandi miljöös, kus tegevuste ja mängude kaudu kogetakse ajastut. Rändnäitused mujal Eestis ja välismaal ning programmid koolides ja lasteasutustes on täienduseks tegevustele muuseumis. Huvilistele pakutakse elamusi tekitavaid ja harivaid ekskursioone Juurus ja lähiümbruses, koostöös partneritega ka Rapla ja Kohila vallas. Juurus saab ümberkaudsete hobusekasvatajate abil pakkuda muuseumiprogrammi osana talvist ja

suvist hobusõitu saani või vankriga või eksponeerida hobustega tehtavaid traditsioonilisi maatöid.

* **Koostöö** – ühisüritused ja koostöö omavalitsustega, eeskätt SA asutanud Juuru õigusjärglase Rapla valla ning Kohila valla omavalitsuste, asutuste ja organisatsioonidega.

Koostöö teiste muuseumidega, sh kogumisel Raplamaa muuseumide ja naabermaakondade muuseumidega (Harjumaa muuseum, Järvamaa muuseum ja Wittgensteini tegevusmuuseum ja Pärnu Muuseum, SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid, Kärü muuseum). Raplamaal on tihedam koostöö Raplamaa Mälukeskusega, Hageri Muuseumi ja Sillaotsa Talumuuseumiga, Eesti muuseumidest Eesti Ajaloomuuseumi, Eesti Rahva Muuseumi, SA Eesti Vabaõhumuuseumi, Tallinna Kirjanduskeskuse Eduard Vilde Muuseumi ja erinevate talurahvakultuuriga tegelevate muuseumidega kogu Eestis.

SA väärtuseks on ka toimiv koostöövõrgustik Raplamaal, sh Juuru aleviku ja Rapla valla vabatahtlikud, kes abistavad erinevate muuseumiprogrammide läbiviimisel ja muus muuseumitöös. Olulisemate koostööpartnerite seas on Raplamaa Omavalitsuste Liit, Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus (RAEK), Eesti Genealoogia Seltsi Raplamaa osakond, Raplamaa Koduloo-uurijate Selts, ajalehe Raplamaa Sõnumid toimetis, ühiste programmide ja ürituste osas Juuru Rahvamaja, Juuru Eduard Vilde Kool, Atla mõis ja keraamikakauplus, EELK Juuru Mihkli kogudus, Kohila ja Rapla vald ning vallaasutused, Raplamaa jt maakondade koolid ja lasteaiad. Muuseumi pedagoogilistesse programmidesse on kaastatud Raplamaa, Läänemaa, Harjumaa ja Tallinna jt maakondade koolid ja lasteaiad.

Muuseum on aastaid korraldanud ja teeb ka edaspidi näitusi ja loenguid Raplamaa raamatukogudes (Kohila raamatukogu, Rapla Keskraamatukogu, Juuru raamatukogu, Alu raamatukogu jt).

Mahtra muuseumil on jätkuvalt head suhted ümberkaudsete valdade erakollektsioonide omanike-kogujatega.

KAJASTUS TEISTES ARENGUKAVADES

* Rapla valla kehtiv arengukava: <https://rapla.ee/arengukava>
Rapla valla arengukava aastateks 2018-2025. Lisa 3. Rapla valla kantide arengueelistused: <https://rapla.kovtp.ee/documents/17843026/27557068/lisa3-Valla+kantide+arengueelistused.pdf/30ff3123-2d06-4054-88b8-07f3f804cf93>

* Raplamaa arengustrateegia 2035+ vt <https://rol.raplamaa.ee/maakonna-areng/maakonna-arengustrateegia-2035/strateegiadokument/>

HETKEOLUKORD

Põhiandmete ülevaade

Mahtra Talurahvamuseum loodi 1970. aastal Rapla rajooni riikliku muuseumina Juuru kihelkonnas toimunud Mahtra sõja sündmuste jäädvustamiseks ja 19.–20. sajandi maarahva elu-olu kajastamiseks. Sisulist tegevust Mahtra Talurahvamuseumi avamise suunas tehti aastaid varem. 1948. aastal, mil Mahtra sõjast möödus 90 aastat, avati Juuru Mittetäielikus Keskkoolis muuseuminurk ning Juuru rahvamajja seati üles temaatiline näitus. Kümme aastat

hiljem, 1958. aastal – Mahtra sõja 100. aastapäeval – avati Juuru uues kultuurimajas muuseumituba. 1958. aastal osteti rajatavale muuseumile endine Atla-Eeru talupojakõrts.

1967. aastal otsustati uus muuseum asutada endise Juuru valla vaestemaja hoonesse (ehitatud 1930. aastatel, nõukogude ajal oli kasutusel korterelamu ja Juuru keskkooli internaadina). Hoone ümberehituse muuseumiks projekteeris arhitekt Tiit Hansen, ekspositsiooni koostamist juhtis Elem Treier. 1970. aastal avati muuseumihoone ja Atla-Eeru kõrts külastajaile. Lisaks muuseumihoonetele on 1970. aastatest kuni tänaseni tutvustatud huvilistele ja hooldatud Juuru alevikust (muuseumi peahoonest) 4,5 km kaugusel asuvat Mahtra sõjavälja, kus asub 1933. aastal Mahtra sõjamälestuseks püstitatud ausammas ja kunagise Mahtra mõisa viinaaida juures paiknev Mahtra sõja traagilise lõppvaatuse koht, nn Verepõld ning mälestuskivid (Verepõllu mälestuskivi ja mälestuskivid Mahtra sõjas langenuile).

Mahtra Talurahvamuseum tegutses riikliku maakonnamuuseumina kuni 2013. aastani. 2012. aastal tegi Kultuuriministerium ettepaneku muuseumi tegevuse ümberkorraldamiseks ja 2012–2013 oli Mahtra Talurahvamuseumi baasil uue SA moodustamise aeg. 14. mail 2013 kirjutasid Juuru ja Kohila valla esindajad alla Sihtasutuse Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid asutamisosusele. Kultuuriministerium võõrandas sihtasutusele tasuta Atla-Eeru kõrtsi ja Mahtra Talurahvamuseumi kinnistud ja Juuru mõisa keskuse, sõlmis sihtasutusega lepingu riigile kuuluva muuseumikogu kasutamiseks ning toetab sihtasutuse tegevust riigieelarvest eraldatava toetuse kaudu, arvestades seejuures võimalusel 2012. aastal kokkulepitud toetussummat. 2013.–2015. aasta riigipoolne toetus 68 267 eurot aastas moodustas valdava osa SA eelarvest, samal tasemel riigipoolne toetus on jätkunud ka edaspidi. Aastatel 2020–2024 on riigipoolne tegevustoetus olnud sama – 81 000 eurot. 2025. aastal vähendatakse riigipoolset tegevustoetust. Rapla vald on SA toetanud aastatel 2021–2024 Juuru vallamaja üüripindade majanduskulude tasumise osas (vahemikus 5000 – 6150 eurot).

Alates 2013. aastast on SA-s täiskohaga tööl olnud neli inimest (SA tegevjuht, peavarahoidja, pedagoog, klienditeenindaja-koristaja). Osalise koormusega on töötanud raamatupidaja. Alates 2022. aastast on riigipoolse toetuse samal tasemel püsimise tõttu tulnud kärpida töötajate koormust. Lisaks neile on muuseumis Töötukassa vahendite jt rahastajate toel töötanud praktikandid ning vabatahtlikud kaastöölised. Palju on kasutatud projektipõhiselt töötavaid kaastöölisi ja abilisi.

SA juhib 6-liikmeline nõukogu (3 liiget määrab Rapla ja 3 liiget Kohila vald) ning 3-liikmeline juhatus (neist üks tegevjuhi ülesannetes).

SA suurim väärtus on tema **kogu**, kuhu 2024. aasta 1. jaanuari seisuga kuulus 35 941 museaali, kõik MuIS-s kirjeldatud ja 11 569 digiteeritult MuIS-s kujutisena näha. Muuseumide infosüsteemi on sisestatud kõik arvele võetud museaalid.

Kogusse kuuluvad valdavalt Raplamaalt, aga ka mujalt Eestist pärit ajaloo- ja kultuuriväärtused, mis on kättesaadavad kõigile huvilistele. Kogu jaguneb 11 alakogu vahel. Suurimad ja väärtuslikumad kogud on **ajalookogu** (esemed peamiselt 18.–21. sajandist), **etnograafiakogu** (talu töö- ja tarberiistade kogu ning tekstiilesemad 18.–20. sajandist), **arhiivikogu** (trükised, dokumendid ja käsikirjalised materjalid alates 16. sajandist), **fotokogu** (fotod ja negatiivid alates 19. sajandi teisest poolest), **kunstikogu** (peamiselt praegusest Rapla maakonnast pärit või paikkonnaga seotud kunstnike looming) ja **numismaatikakogu**

(mündid ja paberrahad alates 11. sajandist). Lisaks kuuluvad SA kogusse **arheoloogiakogu, fono-videokogu, esemekogu, tekstiilikogu ja fondiraamatukogu**. Uurijate kasutada on käsiraamatukogu ja Eesti filmide kogu (**abikogud**).

Kogudest vt http://www.mahtramuuseum.ee/Muuseumi_kogud_21.htm.

Hooned ja rajatised:

Mahtra Talurahvamuuseumi peahoone koos kõrvalhoonega asub Juuru alevikus Muuseumi tn. 1. Peahoones paiknevad kolm püsiekspositsioonisaali, pind ajutisteks näitusteks, hoidlad ja muuseumi personali tööruumid. Peahoone remonditi kaasaegsete töötingimustega majaks 2012. aastaks, mil avati ka uuenenud ekspositsioon kaasaegsete tehniliste vahenditega ning uuendati elektri- ja valveseadmestik, küttesüsteem ning sisustus/ekspositsiooni inventar. Ehitati tualetid külastajatele ja klienditeenindaja töökoht/müügilett. 2022. aastaks on rajatud uued võimalused vabaõhutegevusteks (välilava, välitualett, uus vabaõhutegevuste ala ja haljastus), 2024.–2025. uuendatakse hoone küttesüsteemi ja tehakse majas remonti.

Atla-Eeru kõrts, aadress Tallinna mnt 4b, Juuru. Rehielamust kõrtsis korraldatakse aastaringset muuseumiprogrammi ja üritusi. Samuti eksponeerib muuseum rehealuse avatud hoidlas ja kambris talurahvakultuuriga seotud esemeid ja korraldab kõrtsis ajutisi näitusi. Alates 2014. aastast on talupojakõrtsis suvine näitus „Eeru kõrtsi lugu. Kõrtsikultuurist Eestis“, mis tutvustab Atla-Eeru kõrtsi ja laiemat talurahva kõrtsikultuuri Eestis 19. sajandil. Ainsana Eestis omal kohal säilinud talupojakõrtsi hoone vanimaks osaks on rehetuba ja rehealune, mis pärinevad 1811. aastast. 1841 kohandati hoone kõrtsiks. Hiljem ehitatud kambrite osa on ajastule iseloomuliku sisustusega, seintel on väljapanek hoone erinevate omanike peredest (vanad fotod) ning 19. sajandi kõrtsikultuuri tutvustavatest baltisaksa kunstnike töödest (reprod). 2016. aastal teostati Atla-Eeru rehielamus kapitaalremont Muinsuskaitseameti toetusel. 2020. aastaks paigaldati hoonele ATS ja valvesignalisatsioon. Hoone on ajaloo- ja ehitismälestisena muinsuskaitse all.

Juuru vallamajas rendib SA Rapla vallalt üle poole (121 m²) hoonest 2019. a. märtsis sõlmitud lepingu alusel. Juuru ajaloolisesse vallamajja on aastatel 2019–2020 Kultuuriministeeriumi rahastamisel rajatud kaasaegse sisustusega hoidlaruumid ja näitusepind. 2020. aastaks paigaldas muuseum kogu hoonele ATS signalisatsiooni.

Hoidlad. SA kogud asuvad 2024. aasta lõpu seisuga kuues hoones endises Juuru vallas:

1. Mahtra Talurahvamuuseumi peahoone;
2. Mahtra Talurahvamuuseumi kõrvalhoone;
3. Atla-Eeru kõrtsihoone (külastajatele avatud etnograafia- ja ajalookogu);
4. Mahtra mõisa endine viinaait Mahtra sõjaväljal;
5. Juuru vallamaja kiviait;
6. Juuru vallamaja viis hoidlaruumi, kus on hoidlapinda 89,1 m², mis sisustati 2019–2020 avatud ja publikule suletud hoidlateks, mille külastamine on võimalik muuseumitöötaja juuresolekul.

Kokku on neis ruumides hoidlapinda ca 540 m².

Hooned 1–3 kuuluvad Sihtasutusele Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid ja hooned 4–6 Rapla vallale.

MEIE TUGEVUSED JA KESKKONNA VÕIMALUSED

- * SA kogud on mitmekülgsed ja kohati unikaalsed.
- * Hoidlapindade juurdetulek 2019. aastal haldusreformi järgselt tühjaks jäänud Juuru vallamaja ruumides leevendas muuseumi ruumikitsikust, edaspidi on võimalik laiendada SA hoidlapinda Juuru vallamajas, võttes kasutusele teised kasutuseta jäänud vallamaja ruumid. 2024. aastal tegutses vallamajas Rapla valla Juuru teenuskeskus kahe töötajaga. Juuru vallamaja hoidlates on stabiilne temperatuur/niiskustase ja kogu hoones funktsioneerib SA-le Kultuuriministeeriumi poolt eraldatud rahaga rajatud ATS signalisatsioonisüsteem.
- * Mahtra muuseumil on aastakümnetega kujunenud suur autoriteet Raplamaal.
- * Missioonitundega töötajad on kogenud professionaalid.
- * Välja on kujunenud kindel stabiilne külastajaskond.
- * Mahtra sõda on ajalooüldmusena ja/või E. Vilde romaanina enamikule eestlastest teada ja oluline ning huvipakkuv ka mitte-eestlastele.
- * Olemas on toimiv koostöövõrgustik (haridus- ja kultuuriasutused, erinevad organisatsioonid) ja vabatahtlike võrk (peamiselt Juuru alevikus ja lähiümbruses), kes osaleb muuseumi programmides ning muus muuseumitöös.
- * Juurus, Kohilas ja mujal Raplamaal on olemas professionaalsed abitööjõud (sh muuseumi video, foto ja IT tööde ning majandustööde tegemiseks ajutiste lepingute alusel).
- * Välja on kujunenud head suhted Juuru Eduard Vilde Kooliga, Juuru Rahvamaja, Juuru Raamatukogu, Lasteaiaga Sinilill, EELK Juuru Mihkli koguduse jt Juuru kandi asutustega. Juuru kultuuriasutuste koostöö parimaks näiteks on suurüritus „Tagasi Mahtrasse“, mida muuseum, rahvamaja ja kool on aastakümneid koos korraldanud.
- * Hea koostöö on toiminud ka Kohila valla kultuuri- ja haridusasutustega – Hageri muuseum, EELK Hageri kogudus ja vennastekoguduse palvemaja, Kohila Raamatukogu (SA näitused ja teadusüritused-konverentsid kirikus ja palvemajas 2015. aastast ning Kohila raamatukogus 2023–2025), Kohila valla koolid ja lasteaiad (SA muuseumi rahvakalendri jms programmid „Muuseum tuleb külla“ programmi raames).
- * Suhtlus toimib õpetajate, lasteaiade ja koolidega üle Eesti (muuseumiprogrammidele tullakse kogu Eestist) toomaks rohkem õpilasi Mahtra muuseumi programmidesse.
- * Toimib hea koostöö Raplamaa Sõnumite ja Rapla Teataja toimetusega, kaastööd on SA teinud ka Kohila valla lehele.
- * Teistest koostööpartneritest ja rahastajatest on SA-l olnud oma asutamisest saati hea koostöö Eesti Kultuurkapitali ja selle Raplamaa ekspertgrupiga, Eesti Rahvakultuuri Keskuse ja selle rahvakultuurispetsialistiga Rapla maakonnas, LEADER programmiga, Haridus- ja Kultuuriministeeriumi vahendatud erinevate kultuuri- ja haridustoetuste programmidega.* Alates 2013. aastast on olnud stabiilne, kuigi inflatsiooni tõttu pidevalt kahanev riigipoolne rahastus (tegevustoetus) SA riigile kuuluvate kogude hoidmiseks ja hooldamiseks ning muuseumitöök.
- * Muuseumi peahoone on muuseumina toimiv ja tuntud hoone, Juuru kihelkonna suhtes kesksel asukohal.
- * SA-le kuulub unikaalne ja autentne Atla-Eeru kõrts, ainus säilinud talupojakörts 1811. aastast. 19. sajandi rehielamu on igati sobiv demonstreerimaks eestlaste elu sellel ajajärgul ning atraktiivne keskkond pedagoogiliste jt programmide, kontsertide, teatrietenduste jmt ürituste läbiviimiseks. Kõrtsi interjäär on huvi pakkunud nii teatriinimestele (2023. aastal etendus kõrtsis 8 korral Juuru teatri Mahtra sõja aineline etendus, mida vaatas 176 inimest), televisioonile (kõrtsis filmitud riigiteleviiooni saated) kui Eesti filmitegijatele (mängufilmivõtted 2023. aastal). Suur rehealne huvitava püsiekspositsiooniga ja käelise tegevuse võimalustega pakub igas vanuses külastajatele huvi. Kõrts on hea asukohaga, möödasõitjale kättesaadav, suur krunt hoone ümber on kasutatav vabaõhutegevusteks. 2022. aastal kõrtsi juurde püstitatud uus lasipuu aitab kasutada ümberkaudsete hobusekasvatajate hobuseid muuseumiprogrammides ning talvist ja suvist hobusõitu saani või vankriga.

* Kõrtsihoone rõhtpalkide vahed on 21. sajandil renoveerimise käigus tihendatud ja 2013. aastal remonditi Atla-Eeru kõrtsi reheatuse paesein ning parandati seinaplaad. 2015.–2016. teostas kõrtsihoone välisseina toestamistööd OÜ Rändmeister.

* 1892. a. ehitatud Juuru vallamaja on 20. sajandi alguse remondi järgselt heas korras ajalooline hoone, mis on suurepärase keskkond muuseumi hoidlatele ja näitusepindadele.

* SA tugevuseks viimasel aastakümnel on olnud ka aktiivne näitustegevus nii Juurus kui mujal Eestis ja välismaal, mis on loonud head sidemed näituseasutustega Raplamaal ja kaugemal. Näiteks 2023. aastal korraldas SA kokku 16 näitust 6 kohas (2022. aastal 12 näitust 6 kohas) neist 5 Mahtra Talurahvamuseumi peahoones, 3 Juuru ajaloolises vallamajas, 6 Juuru ja Kohila raamatukogus, 1 Juuru pastoraadis ja 1 Kolkja Vanausuliste Muuseumis. Välisnäitusi oli muuseumi peamajas 3 (2022. aastal 2), omanäitusi eksponeeriti kokku 13 (2022. aastal 10), sh koostati 8 uut omanäitust (2022. aastal 3).

* Peahoones ja Atla-Eeru kõrtsis asuvale püsiekspositsioonile on Mahtra muuseumi püsiekspositsiooni osana lisandunud kaks uut näitust Juuru vallamajas: aastast 2020 näitus „Vallaametniku tuba“ ja aastast 2023 näitus „Mahtra sõda ja Mahtra muuseum“. Alates 2020. aastast saavad huvilised Juuru vallamajas külastada ka samal aastal valminud kaasaegseid Mahtra muuseumi hoidlaid. Vallamaja ruumid annavad võimaluse võtta näitusepinnana ja ürituste korraldamiseks kasutusele ka avara fuajee ja koridori, mis praegu on muuseumi ja Rapla valla ühiskasutuses.

MEIE NÕRKUSED JA KESKKONNAOHUD

* Alarahastamise mõju suurenemine (kahepoolse lepinguga sätestatud riigipoolne toetus SA-le pole seni arvestanud iga-aastase inflatsiooniga ja 2025. aastal tegevustoetust hoopis vähendatakse).

* Riigipoolse rahastuse võimalik ebajärjekindlus (aastane rahastamine otsustatakse Kultuuriministeriumis igal aastal uuesti pärast riigieelarve vastuvõtmist), on olemas teoreetiline võimalus riigipoolse rahastuse lõpetamiseks.

* Kõrgharidusega muuseumitöötajate palk Mahtra muuseumis kui KOV asutatud SA-s on alates SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid asutamisest 2013. aastal kaugemale maha jäänud riigimuuseumite või riigi osalusega SA-te kõrgharidusega muuseumitöötajate palgast. Töötajate palkamisel ei ole meie SA-l võimalik konkureerida riigilt palgaraha saavate kultuuri- ja haridusasutuste töötajatega.

* Eelarvelistest võimalustest on tingitud SA täiskohaga töötajate liiga väike arv. Kaks täis- ja kaks osakoormusega töötajat jõuab 2024. aastal ära teha igapäevaseks SA käiguhoidmiseks vajaliku (ahjude kütmine, hoonete ja territooriumi korrashoid, külastajate teenindamine), ühe inimese ajutine töölt kõrvalejäämine tingib vajaduse leida kiirelt ajutine asendaja. Palju tuleb kasutada vabatahtlike ja projektipõhiste kaastööliste abi. SA juhatuse liige tegevjuhi ülesannetes on ainus täiskohaga töötav juhatuse liige. Iga-aastase riigi rahastuse jätkumisel senisel tasemel (sisuliselt samas mahus kui nähti ette 2012. aasta Juuru valla ja Kultuuriministeriumi vahelises koostöölepingus), ei ole riigi tegevustoetuse vahenditest võimalik uut töötajat pikaajalise töölepinguga juurde palgata ja vajalikku lisatööjõudu saab sisulises töös kasutada vaid projektipõhiselt (ajutiste lepingutega). Taotlused Rapla vallale hädavajaliku koguhoidja palkamiseks kas täis- või osakoormusega pole seni vilja kandnud. Kohila vald on muuseumite rahastamisel keskendunud oma vallamuuseumi – Hageri muuseumi töö toetamisele.

* Kompetentset teadus- ja arenduspersonali on suuremate eesmärkide saavutamiseks ebapiisavalt. Praeguse rahastuse korral puudub võimalus täiskohaga pedagoogi ja koguhoidja palkamiseks.

* Töötajate rahalised motiveerimisvõimalused on piiratud.

- * Juuru kaugus maakonnakeskusest ja suurematest teedest tingib asjaolu, et valdav enamik muuseumikülastajatest on ekskursioonigrupid, kelle muuseumi meelitamiseks tuleb võistelda muude atraktsioonidega.
- * Traditsiooniliste pedagoogiliste programmide läbiviimisel konkureerivad noorte puhul internet ja uus meedia. Eesti lasteasutustel on aasta-aastalt üha vähem vahendeid muuseumi külastuseks klassidele või rühmadele transpordi organiseerimiseks.
- * Üha teravnev konkurents kultuuriasutuste vahel külastajate pärast jätab väikemuuseumid maakohdades tihti ilma potentsiaalsetest külastajatest.
- * Piiratud ühistranspordi ühendus bussidega Rapla kaudu (otseühendus Tallinnaga puudub) võimaldab muuseumi külastada peaaegu eranditult vaid oma transpordiga.
- * SA tegevust toetav kogukond on maapiirkonnale iseloomulikult suhteliselt väikesearvuline.
- * Reklaam on piiratud seoses eelarveliste võimalustega. Välismaalasi satub Juuru suhteliselt harva ja alati ei pruugi kohal olla inglise keelt valdav muuseumitöötaja.
- * Talvel on külastajaid suhteliselt vähe, peamiselt saab muuseumisse suuri grupe otsekontaktide abil.
- * Muuseumi peahoone ajutiste näituste pinna suurus on inim- ja finantsressursside arvestades rahuldav, tegevust laiendava arengu perspektiivis aga väike. Rahaliste vahendite nappuse tõttu peab muuseum lähiaastatel peahoones toimuvate näituste arvu vähendama ja suuremad näituseprojektid saavad toimuda ainult välisrahastuse leidmisel (enamasti Eesti Kultuurkapitali toel).
- * Eeru kõrtsi reheatih on ümber ehitatud 21. sajandi algul, ahi vajab hooldust ja tulevikus ehk ka ümberehitust. Rehaahju pikk kütmine nõuab inimressurssi (lisatööjõu palkamist). Vana hoone vajab pidevat hooldust (pidev erinevate lagunemisilmingute jälgimine), sõltuvalt ilmast on kütmata kõrtsihoone niiske ja külm. Tualett hoone sees on olemas, kuid mugavusteta. 2020. aastal kõrtsi paigaldatud ATS ja valvesignalisatsiooni teenindamine G4Si poolt on muuseumile kulukas.
- * Muuseumi kogud on laiali erinevates hoonetes (tuleohutuse seisukohalt on see aga plussiks). Osa eksponaatide on ebastabiilsetes hoiutingimustes ja spetsiaalse turvasüsteemita hoonetes (valvesüsteemi puudumine osades hoidlates). Osa hoidlaruume on kütteta ja spetsiaalse sisustusega.
- * Suhteliselt kõrvalises kohas asuvad hoidlad on teatud turvariskiks, võimalik on vandalism.
- * Peahoones asuvad hoidlapinnad on väga ülekoormatud ka pärast Juuru vallamaja hoidlate lisandumist. Hoidlapinna ülekoormatuse ja muuseumi jaoks mittesobivate hoiutingimuste (v.a Juuru vallamaja hoidlad) tõttu ei ole võimalik juurde koguda suuremõõtmelisi esemeid, piirduda tuleb eelkõige fotode ja dokumentidega.
- * Hoidlaprobleemi lahenduseks on lisaks Juuru vallamaja haldusreformi järgselt tühjaksjäänud ruumidele võtta uute hoidla- ja näitusepindadena kasutusele enamik vallamaja hoonest või kogu hoone (stabiilne temperatuur ja õhuniiskus, turvaline hoone ja koht aleviku keskel). See sõltub hoone omaniku Rapla valla plaanidest, hoone ülalpidamiseks rahastuse leidmisest (Rapla vald tasub ka edaspidi hoone ülalpidamiskulud) ning SA nõukogu otsusest.
- * Mahtra mõisaida (1854. a. ehitatud ja Rapla vallale kuuluvas kivi- ja puithoones asuvad muuseumi suured puitesemed) katusekonstruktsioonid ja müürid lagunevad ilmastiku mõjul. Mahtra mõisa endine viinaait on aastaid olnud avariilises seisukorras, spetsialisti hinnangul vajab katusekonstruktsioon kapitaalremonti (hoone kuulub Rapla vallale).
- * Riiklik kultuuripoliitika ja Eesti Vabariigi majanduslik perspektiiv (maksumaksjate arvu pidev vähenemine lähitulevikus) ei luba oodata, et riigil jagub raha 21. sajandi teisel kümnendil toimunud muuseumireformi järgselt moodustatud riigile mittekuuluvate muuseumide sihtasutuste (mh sai endisest maakonnamuuseumist – Mahtra Talurahvamuseumist SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid) hoonete remondi tarbeks.

EESMÄRGID JA TEGEVUSED

EESMÄRK 1. Sihtasutuse kogud on läbimõeldult täiendatud, dokumenteeritud, hoitud ja kasutatud ning on kättesaadavad muuseumide infosüsteemis.

Tegevused:

1. Uute nõuetekohaste hoidlapindade juurdesaamine ja sisustamine Juuru vallamajas. Hoidlaprobleemi ainsaks sobivaks lahenduseks on lisaks olemasolevatele Juuru vallamaja hoidlaruumidele võtta uute hoidla- ja näitusepindadena kasutusele enamik haldusreformi järgselt tühjaks jäänud hoonest või kogu hoone (stabiline temperatuur ja õhuniiskus, turvaline hoone ja koht aleviku keskel). Koostöös Rapla vallaga leida vahendid Juuru vallamajas asuva muuseumikompleksi arendamiseks ning külastajatele avatud uute hoidlate loomiseks ning sellega päästa ajalooline hoone ning Raplamaa väärtuslikumad esemekogud Eesti ühiskonnale.
2. Valitud museaalide puhastamine ja teisaldamine Juuru vallamaja lisanduvatele hoidlapindadele. Hoidlate sisustamine ja töötingimuste loomine kogudega töötajale (üks koguhoidja töökoht) ja külastajatele (sh muuseumitöötajast saatjaga hoidlate külastajad. Koguhoidja palkamiseks vahendite leidmine koostöös Rapla vallaga.
3. Kogude jätkuv teaduslik kirjeldamine ja sisestamine MuIS-i, vahendite leidmine lisatööjõu palkamiseks (digiteerimine, MuIS-i sisestamine). SA kollektiivi teadmiste täiendamine MuIS töökeskkonnas töötamiseks.
4. Inventuuride süsteemne ja õigeaegne läbiviimine, järelinventuuride teostamine, vajadusel museaalide mahakandmine.
5. Kaasaegsete hoidlakappide, karpide jt pakkevahendite hankimine museaalide nõuetekohaseks säilitamiseks.
6. Karpide, kastide ja ümbrikute korrektne markeerimine.
7. Uute museaalide süsteemne kogumine vastavalt SA kogumispõhimõtetele, arvelevõtmine ja korrektne arvepidamine säiliku üle.
8. Kõigi olemasolevate hoidlate seisundi ja kliima pidev kontroll ning vajadusel remonditööd.
9. Koostöö Kanutiga ja Eesti Rahva Muuseumiga esemete säilitamisel-konserveerimisel-restaureerimisel.

EESMÄRK 2. Mahtra Talurahvamuseum, Atla-Eeru kõrts ja Juuru vallamaja on Rapla maakonna ühe peamise reisisihina tuntud ja hinnatud, SA tegevus on üle-eestiliselt tuntud, SA funktsioneerib atraktiivse muuseumi ja külastuskeskusena ning usaldusväärse kompetentsikeskusena. SA teadustöö kohaliku ajaloo- ja kultuuripärandi uurimisel on järjepidev ja selle tulemused on kättesaadavad.

Tegevused:

1. Püsiekspositsiooni täiendamine praeguses peamajas.
2. Suvise püsinäituse regulaarne ülespanek ja täiendamine Atla-Eeru kõrtsis.
3. Atraktiivsete ja professionaalsete, aastaringselt vahetuvate ajutiste näituste eksponeerimine peamajas ja suviti Eeru kõrtsis. 2024. aastal ülespandud SA välinäituse (muuseumi peahoone ees aial) traditsiooni jätkamine Kultuurkapitali jt rahastajate toel.
4. 2020. aastaks Juuru vallamaja ühes hoidlaruumis valminud SA näituse „Vallametniku tuba“ ja 2023. aastal valminud näituse „Mahtra sõda ja Mahtra muuseum“ täiendamine ja uute näituste loomine Juuru vallamaja fuajees ning ruumides.
5. SA rändnäituste ja virtuaalnäituste koostamine, turundamine ja eksponeerimine Eestis ning välismaal.

6. Erinevate loominguliste ja atraktiivsete muuseumiprogrammide läbiviimine Mahtra muuseumi peahoones, Atla-Eeru kõrtsis ja Juuru vallamajas ning mujal Raplamaal.
7. Rapla valla kantide ja kogukondade kaasamine SA tegevustesse.
8. Huvilistele ekskursioonide pakkumine Juuru vallamaja hoidlates.
9. Ekskursioonigruppide viimine Mahtra sõjaväljale, kolmes keeles giiditeenuse pakkumine (kogu muuseumi kollektiiv, vastavate koolituste läbiviimine). Ekskursioonide korraldamine Juuru ümbruskonnas ja kaugemal.
10. Uute ja vanade muuseumiprogrammide pakkumine ja reklaam. Töö koolide ja lasteaedadega.
11. Foto- ja videoprojektide teostamine koostöös Rapla maakonna filmiinimeste ja fotograafidega, muuseumide jt asutustega. Teatri- ja filmiprojektide jaoks Atla-Eeru kõrtsi võimaluste tutvustamine.
12. Kogumine ja välitööd.
13. Maakonna muuseumide ja mäluasutuste nõustamine.
14. Rapla maakonna keskse mäluasutusena ja elukestva õppe keskusena toimimine.
15. SA teadustöö, uurijate nõustamine, (teadus)publikatsioonid, sh oma teaduspublikatsioonide sarja Mahtra Talurahvamuseumi Toimetiste väljaandmine, selleks lisavahendite leidmine.
16. Iga-aastased teadusüritused (konverentsid, ettekandepäevad, seminarid jne).
17. Professionaalsete, osalt teadustööl ja koostööl põhinevate omanäituste tegemine (keskmiselt 2–4 omanäitust aastas).
18. Maakondlike suurürituste jätkuv korraldamine („Tagasi Mahtrasse“ Mahtra sõjaväljal) koostöös Juuru Rahvamaja ja kooliga Rapla valla jt rahastajate toetuse saamisel korral. Vt lähemalt iga-aastased SA tegevuskavad.

EESMÄRK 3. SA teenused ja turismitooted on kvaliteetsed, mitmekesised, ajaga kaasaskäivad.

Tegevused:

1. SA turundamine, tutvustus ja reklaam muuseumi kodulehel ja FB-s ning meedias, trükised jt info levitamise vahendid. SA tutvustamine muuseumi tegevustelgi abil erinevatel rahvaüritustel Raplamaal
2. Koostöö Rapla maakonna ja Eesti turismiorganisatsioonidega, piiriülene koostöö turismi vallas.
3. Mahtra muuseumi peahoones, Atla-Eeru kõrtsis, Juuru vallamajas, Mahtra sõjaväljal, Rapla ja Kohila vallas ning meedias vastava tegevuse arendamine, sh:
 - ajaloo- ja kultuuripärandi säilitamine, korrastamine ja atraktiivne tutvustamine,
 - liitumine olulisemate turismiprojektidega koostöös Raplamaa omavalitsuste ja turismiasutustega, vastavate turismiteenuste pakkumine ning nende arendamine,
 - ekskursioonide/turismipakettide raames Mahtra muuseumi, Eeru kõrtsi, Juuru ajaloolise vallamaja, Juuru mõisa, Mahtra sõjavälja ja ümberkaudsete mõisate, sakraalhitiste jt vaatamisväärsuste tutvustamine,
 - atraktiivsete välisnäituste toomine muuseumi ja vallamajja,
 - muuseumiprogrammid Juurus ja naaberasulates Atlas ning Mahtras (koostöös Atla mõisa/keraamikatöökojaga ja Mahtra Haridusseltsiga), uute lastele mõeldud muuseumiprogrammide väljatöötamine, iga-aastaselt olemasolevate programmide pakkumine, programmide reklaam (sotsiaal)meedias ja otsesuhtluse abil, töö koolide ja lasteaedadega,
 - haakumine integratsiooniteemadega, vene- ning ukrainakeelse kogukonna kaasamine muuseumiprogrammidesse. Eesti vähemusrahvuste kultuuri tutvustavate näituste

eksponeerimine mujal Eestis ja välismaal (vahendite leidmisel võiks jätkuda SA rändnäitused vene õigeusuliste, vanausuliste ning setu kultuuridest, mis on toimunud alates 2014. aastast),

- haridusprogrammid Mahtra sõja teemadel (sh ekskursioonid sõjaväljal ja Verepõllul),
- koostööprojektid Vilde muuseumi, Juuru Eduard Vilde Kooli ning ajaloo, emakeele ja kirjanduse õpetajatega E. Vilde romaani „Mahtra sõda“ teemadel ja Juuru vallamaja näituse „Mahtra sõda ja Mahtra muuseum“ abil,
- 19. sajandi talupoja elu-olu ja mõisakultuuri tutvustamine, kalendritähtpäevade tutvustamine muuseumiprogrammides, „Muuseum tuleb külla“ projekti raames haridusprogrammide teostamine Raplamaa koolides ja lasteadades,
- hobuste kasutamine programmides koostöös Juurus asuvate hobusekasvatajatega (saanisõidud talvel ja vankrisõidud muul ajal muuseumiprogrammide osana),
- täiskasvanute koolituste pakkumine muuseumis,
- vanaaegsete töövõtete ja materjalide tutvustamine koolituste ja programmide raames,
- erinevate sündmuste korraldamine ja turundamine (sh Rapla, Hageri ja Juuru kihelkonda tutvustavate ürituste korraldamine, programmid ja ekskursioonid Kohila ja Rapla vallas, koostöös Hageri muuseumi, Hageri ja Juuru EELK koguduse, teiste vallasutuste ja turismi-majutusega tegelejatega, Rapla valla külade ja kantide ning nende organisatsioonidega;
- rändnäituste abil SA tutvustamine, uute rändnäituste ja virtuaalnäituste tegemine, nende reklaam,
- 2022. aastal Mahtra muuseumi õuele rajatud SA vabaõhulava kasutamine kogukondlike kultuuriürituste ja lasteürituste ning muuseumiprogrammide korraldamiseks.
- lisaks peahoone muuseumipoele suveniiride, muuseumi trükiste, meenete ja käsitööesemete müügi korraldamine mujal muuseumitelgi ja/või muuseumilaua abil (Rapla jõululaadal, Juuru vallamajas toimuvatel muuseumi üritustel, Mahtra sõjaväljal „Tagasi Mahtrasse“ suurürituse raames, Raplal valla erinevatel rahvapäevadel).

EESMÄRK 4. Organisatsioon on hästi toimiv: erialaselt haritud missioonitundega töötajad, koostööd tegev kollektiiv, pidev täiendõpe ja koolitus.

Tegevused:

1. Erialased koolitused peavarahoidjale, pedagoogile, klienditeenindajale ja juhatuse liikmetele.
2. Majasisesed koolitused SA töötajaile (MuIS-i kasutamine, IT koolitused, koolitused ekskursioonide läbiviimiseks (ajutistel) näitustel, Juuru vallamaja avatud hoidlas, Eeru kõrtsis, Juuru mõisas jt ümberkaudsetes mõisates, Mahtra sõjaväljal jne).
3. Enesetäienduse ja uurimistöö võimaluste pakkumine, sh õpe Eesti kõrghariduse ja täiendõppe asutuses. Kraadiõppe võimaldamine SA-s töötavatele spetsialistidele.
4. Organisatsiooni väärtustest lähtuv kommunikatsioon.
5. Keskkonnahoidlik tegutsemine.
6. Töötajate, muuseumisõprade ja maakonnas tegutsevate muuseumide ühisürituste läbiviimine ning ühisüritustel osalemine.
7. Õppereisidel osalemine kogemuste vahetamiseks.
8. Vabatahtlike jätkuv kaasamine SA ürituste läbiviimisse.

SA arengukava arvestades koostatakse igal aastal detailne SA aastane tegevuskava.

Arengukava on kinnitatud Sihtasutuse Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid nõukogu poolt 5. novembril 2024.